

výsledné práce na projektu také několik impaktových publikací, což ukazuje, že i podpora kvalitní knižní monografie vede ke vzniku časopiseckých publikací. Napadá mě přitom mimoděk tak trochu provokativní otázka: mají ještě i v současné době u nás vědečtí pracovníci kromě získávání impaktů také čas na radost ze své vědecké práce a z objevování nepoznaného?

Aby bylo i laikům zřejmé, o jak významné dílo jde, je dobré si uvědomit, že taková mnohosvazková kompendia, jako je např. tato Květena ČR, jsou vždy velmi nákladná a náročná na odbornou i redakční práci a vyžadují, kromě peněz a času, výjimečné osobnosti a dostatek kvalitních spoluautorů. V případě Květeny ČR nejde o pouhou kompilaci již známých informací, ale téměř všechny rody a druhy rostlin jsou tu zpracovány monograficky a zahrnují i sběr a vyhodnocení velkého množství dat a jejich odborné zpracování. Taková rozsáhlá kompendia jsou tudíž vždy ojedinělá,

i v rámci Evropy není mnoho zemí, které se mohou obdobným reprezentativním dílem honosit. Z okolních střeoevropských zemí má kompletní květenu pouze Německo. Květena ČR vznikala od poloviny 70. let minulého stol. s širokou podporou tehdejší ČSAV a řady dalších vědeckých institucí, především našich předních univerzit. Byli však i botanici, kteří projektu od počátku příliš nepřáli, jak o tom svědčí např. dobová poznámka Radovana Hendrycha (Zprávy Čs. Bot. Společ. 1979, 14: 159–160), v jejímž podtextu je zřetelně cítit špatně utajovanou ironii; autorova motivace k publikování poznámky byla ovšem velice účelová a ryze osobní. Radovan Hendrych celoživotně soupeřil o moc v oboru se Slavomilem Hejným, tehdeším ředitelem Botanického ústavu ČSAV a hlavním redaktorem připravované Květeny. Za 200 uplynulých let historie české botaniky se můžeme doposud pochlubit pouze čtyřsvazkovou Květenou zemí koruny české Františka

Polívky (1900–04) a dvousvazkovou Květenou ČSR Josefa Dostála (1948–50; v r. 1989 vydána ve výrazně novém přepracování pod titulem Nová květena ČSSR), jež jako jediné zahrnují kompletní flóru našeho území. Obě však čerpaly z větší části především z květen sousedních zemí a jsou spíše rázu přehledového. Značně ambiciózní projekt národní podrobné kritické květeny z 50. let 20. stol., která měla mít 15 svazků cévnatých rostlin, záhy ztroskotala a teprve nyní máme na dosah výtoužený cíl – úplnou moderní květenu České republiky, pro minulou generaci botaniků jen pouhý nedosažitelný sen.

Přál bych tedy na závěr všem botanikům v České republice, autorům a editorům, i veřejnosti a sobě za několik let tu výjimečně vzácnou radost, abychom mohli držet v ruce i poslední, 9. svazek Květeny ČR.

**Academia, Praha 2010, 706 str., 104 tab.
Doporučená cena 550 Kč**

Vladimír Hanák

RECENZE

Karel Šťastný, Karel Hudec a kol.: Fauna ČR – Ptáci 3/I a 3/II

Koncem minulého roku se objevila na knižním trhu monumentální zoologická publikace Ptáci 3/I a 3/II z dílny našich předních specialistů Karla Šťastného a Karla Hudce s početným kolektivem spolupracovníků. Jde o dva závěrečné svazky Fauny ČR věnované této skupině obratlovců (svazek 30/1 a 30/2) v rozsahu 1 190 stran. Zahrnují detailní zpracování všech potřebných dat o nejpočetnějším řádu pěvců, který je u nás zastoupen asi 150 druhy, počítáme-li i výjimečná a ne zcela doložená zastížení. Společně se svazky 27/1 (670 stran) a 29/1 a 29/2 (1 203 stran) se tak završil ambiciózní projekt nejobsáhlejšího a nejmodernějšího kompendia o našich ptácích, jaké kdy v české literatuře vzniklo. Navíc je to už druhé, zcela přepracované vydání téhož titulu publikovaného v letech 1972–83 autory Waltrem Černým a Karlem Hudcem s kolektivem.

V rámci prestižní edice Fauna ČSSR Nakladatelství Academia je to zatím jediný případ, kdy náročná publikace tohoto typu byla nejen intenzivně využívána a vyprodána, ale dočkala se i své reedice v časově odpovídajícím horizontu. To je jistě zásluha zkušeného kolektivu autorů, ale také skutečnosti, že jde o velice populární skupinu obratlovců, která kromě toho, že je předmětem zájmu celé řady praktických oborů a činností, má také širokou obec svých obdivovatelů. Navíc i vědecký výzkum této skupiny byl zejména v posledních desetiletích u nás i jinde ve světě velmi čilý a shromáždil velké množství detailních i obecných poznatků, které přímo volaly po potřebné modernizaci starší verze tohoto titulu.

Těchto skutečností si byli autoři vědomi a po letech práce nám předložili vlastně dílo zcela nové, s množstvím konkrétních

aktuálních dat a z prvního vydání přebrali jen osvědčené členění a formu sdělení. To předpokládalo také výraznou obměnu původního autorského kolektivu, v němž se dostala ke slovu i nejmladší generace našich ornitologů, nositelů nových pohledů, metodik a objevů. Přitom zkušenosti starších jsou zárukou, že si zpracování textu zachovává kritický pohled a celek zůstane kromě vysoké odbornosti přístupný široké skupině laických zájemců a milovníků přírody.

V období mezi vydáním obou verzí této publikace došlo v zoologickém výzkumu zejména u obratlovců ke kvalitativnímu skoku a k získání mnoha nových pohledů a poznatků, jež si zaslouží zohlednění i v souborných publikacích. Proto v předkládané verzi knihy nachází čtenář moderní taxonomické poznatky včetně někdy dosti nečekaných nomenklatorických rozdílů, především na úrovni rodů a druhů (např. u sýkor). Ale i nahromaděné čerstvých informací o rozšíření jednotlivých druhů u nás a nové poznatky o ekologii si vyžádaly úplné přepracování většiny textu. Zejména je třeba ocenit, že mnohé dříve slovně podávané informace jsou zřehledněny názornými mapami, případně i histogramey a příležitostně fotografiemi. Při množství dat, která jsou dnes u většiny

druhů k dispozici, mají svou cenu i mapy světového rozšíření a dnes nejvíc oceňované, podstatně doplněné mapy výskytu na našem území i orientační mapové zpracování výsledků kroužkování u nás. Takové vybavení umožnily až nově zveřejněné souborné originální údaje. Totéž platí i o rozšířeném zpracování ekologických dat u jednotlivých druhů.

Podobná kompendia si nekladou za úkol stát se pomůckou pro přesné určování jednotlivých druhů a nejsou také určena pro práci v terénu; k tomu hlavně u ptáků postrádají potřebné barevné ilustrace. Přesto se dbá na to, aby obsahovala podrobný popis vnějšího vzhledu a data o rozměrech. Spolu s moderními určovacími atlasy (např. J. Dungel, K. Hudec: Atlas ptáků České a Slovenské republiky, Academia 2001) jsou tak nutným doplňkem pro determinaci doma i v přírodě. Potěšitelné je zařazení základních informací o dnes tak využívaných hlasových projevech našich ptáků, i když k přesnému určení jednotlivých druhů máme v současné době jiné pomůcky.

Celkově hodnoceno je nové vydání Fau-ny ptáků dílem, které na první pohled

1 Králíček ohnivý (*Regulus ignicapilla*), jeden z nejmenších našich pěvců. Foto J. Hlásek

upoutá každého zájemce o tuto problematiku svým pečlivým zpracováním informací o oblíbené a významné skupině naší zvířeny, stejně jako přehledným členěním. Splňuje tak veškeré předpoklady, které na

ně klade zoolog specialista i pracovník příbuzných praktických oborů. Navíc je psáno jazykem vyhovujícím širokému okruhu laických zájemců nebo příležitostných návštěvníků naší přírody. Kniha zahrnuje zcela recentní poznatky o rozšíření a biologii ptáků a v tomto směru je plně srovnatelná s nejlepšími zahraničními příručkami tohoto typu. To zároveň ukazuje na vysokou úroveň naší ornitologické vědy a dokumentuje bohatost a velkou rozmanitost české ornitofauny.

Po zkušenostech s první edicí svazků o ptácích ve Fauně ČR lze očekávat, že moderní verze zpracovaná na mnohem vyšší odborné úrovni bude také brzy rozebrána. Tato kvalitní a potřebná publikace by neměla chybět v žádné knihovně zájemce o přírodu i se svým logickým doplňkem – výborným již výše zmiňovaným Atlasm ptáků České a Slovenské republiky z r. 2001.

Academia, Praha 2011, druhé, upravené a rozšířené vydání, 1 190 str. Doporučená cena 725 Kč

Pavel Láska

Šesté mezinárodní sympozium o pestřenkách

Sympozium o pestřenkách (čeleď pestřenkovití – *Syrphidae*) se organizuje každé dva roky, v r. 2011 se uskutečnilo ve skotském univerzitním městě Glasgow. Hlavní budova univerzity postavená v novogotickém slohu je z dálky patrná, nezakrytá výškovými budovami. Vlastní jednání však probíhalo v menší střízlivé budově Zoologického muzea, které k univerzitě patří posláním i umístěním ve společném areálu. Setkání se konalo 5.–7. srpna – v době, kdy i v chladném Skotsku bylo příjemné počasí, a přijelo na ně 71 zástupců z různých zemí celého světa. Nejvíce byly reprezentovány evropské země, nej-

početněji pak Spojené království (Anglie a Skotsko), a hned po něm Srbsko a Španělsko. Ze zámořských zemí byly zastoupeny kromě Kanady a USA i Brazílie, Kolumbie a Mexiko. Z České republiky se tentokrát dostavili i tři noví účastníci, bohužel se ale žádný z nich nehodlá nadále zabývat pestřenkami. (Takže následníci dobrého jména naší syrphidologie se stále hledají.) Předneseno bylo celkem 41 referátů a určitým překvapením byl velký počet (28) prezentací ve formě posterů.

Kromě programu s abstrakty prezentací dostal každý účastník publikaci Atlas of the Hoverflies of Great Britain (*Diptera*,

Syrphidae), tedy Atlas pestřenek Velké Británie autorů S. Ball, R. Morris, G. Rotheray a K. Watt (Wallingford, Biological record centre, 2011). Kniha o 183 stranách však neobsahuje obrázky pestřenek (jak by napovídala název), ale podrobné mapy rozšíření anglických a skotských druhů v husté síti 10 × 10 km. Zobrazené území představuje 2 836 čtverců (v atlase je použit termín hektády – v české terminologii jsem zatím nenašel), přičemž informace o výskytu je k dispozici z 2 728 ploch. Autoři jednotlivých údajů ve sbírkách a hlášeníích jsou na konci publikace jmenovitě uvedeni, je jich kolem jednoho tisíce. Celkem bylo zaznamenáno 279 popsanych druhů pestřenek; nálezy jsou řazeny do tří období, a to před r. 1985, po r. 1985 a od r. 2000. Obdivuji tuto mravenčí práci, jenom použitá nomenklatura mohla více odpovídat aktuálním poznatkům.

Na první pohled by se zdálo, že se od setkání před dvěma roky mnoho nového nepřihodilo. Kromě obvyklých témat se však objevily dva nové prvky. Jedním z nich je cílevědomé rozšiřování vzácných pestřenek, které nemají žádný ekonomický význam, na nové lokality s cílem udržet bohatost druhů pro příští pokolení. Ochrana těchto druhů není dosažena pokutami případným sběratelům, ale vytvářením podmínek pro život těchto pestřenek ve volné přírodě a jejich úměrným rozmnožováním a vysazováním. Rovněž dosavadní kroky vedoucí ke zvyšování stáří stromů v lesních porostech přinesly již výsledky – růst početnosti vzácných druhů pestřenek vázaných na lesy pralesovitého charakteru. V tomto ohledu bych rád připomněl zásluhy českého a dlouhá léta v Nizozemsku působícího lesníka a ekologa Josefa Fanty o rozvoj lesů v Evropě.

1 Účastníci mezinárodního sympozia o pestřenkách. Zoologické muzeum, Glasgow 2011. Foto J. Acanski

